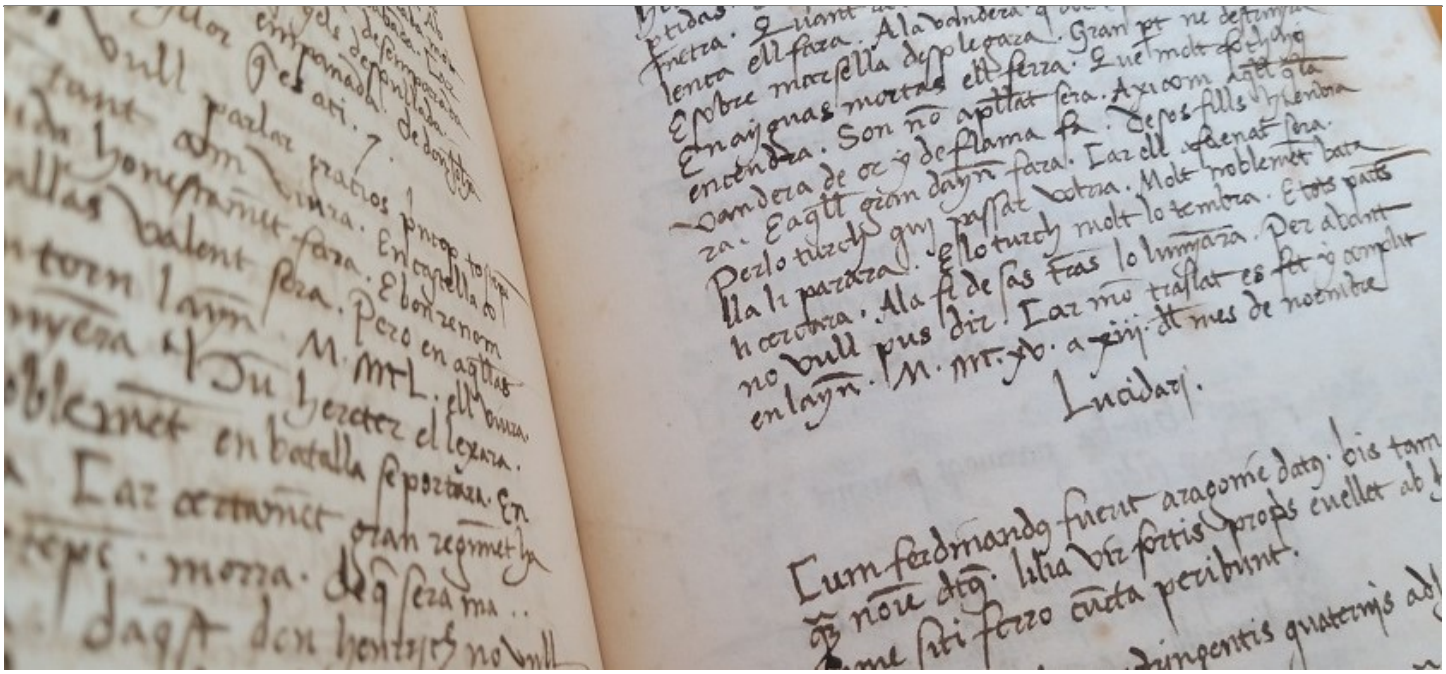

L'Arxiu Nacional de Catalunya ha adquirit un llibre sobre el lloctinent de Ferran II

Autor: Arxiu Nacional de Cataluya
Data de publicació: 23-02-2023

L'Arxiu Nacional ha ingressat el llibre registre de cartes de Joan d'Aragó, lloctinent de Ferran II (1496-1499).

El Departament de Cultura ha adquirit en els darrers mesos, procedent del mercat, després d'anys de seguiment, el llibre titulat a l'inici del seu text com a 'Registro de las cartas que el señor conde ha embiado al rey nuestro señor y otras cosas tocantes al estado real', i al llom com a "Registro de cartas del conde de Ribagorza", document que va ingressar a l'Arxiu Nacional el passat 21 de novembre i ha estat incorporat a la Col·lecció de manuscrits i documents solts amb la referència ANC1-25-T-794.

El llibre conté el registre o copiador de les cartes enviades per Joan d'Aragó, comte de Ribagorça, al seu oncle el comte-rei Ferran II i altres destinataris secundaris durant els primers tres anys en què va exercir el càrrec de lloctinent general de Catalunya (1496-1506), especialment, les que corresponen a 1497-1498.

El volum ha tingut una vida atzarosa, després de tal vegada més de dos segles d'estada a Anglaterra: existeixen notícies del seu pas per les mans de diversos col·leccionistes, des de Richard Heber, que el va vendre el 1836, fins a, de manera més recent, la biblioteca de Joan Gili, llibreter català establert a Londres i Oxford.

En bon estat de conservació, és un volum en quart (210x150 mm), de paper i 123 fulls numerats, amb una escriptura de traç molt petit, aparentment obra de diversos escrivans, que incorpora notes marginals de les mateixes mans. Conté la indicació del mes de redacció al marge superior del recte de cada full, així com un sumari i regest final del contingut de cada missiva, que en facilita notablement la localització de la informació.

El contingut i el valor del registre

El centenar llarg de folis que apleguen la correspondència del lloctinent comte de Ribagorça ens descobreixen un document d'un valor realment únic: si bé l'Arxiu Reial de Barcelona (avui a l'Arxiu de la Corona d'Aragó) conserva la correspondència oficial emanada dels lloctinents a través de la Cancelleria dels reis catalanoaragonesos, no és gens habitual trobar les missives adreçades per aquells al rei, donant compte de la seva actuació política. El volum ens situa, doncs, a la rebotiga de la governació del territori.

Pel que fa als afers que s'hi reflecteixen, el lloctinent Joan d'Aragó informa amb una vivesa notable i gran detall, de Barcelona estant, principalment, però també des de Perpinyà i altres viles, dels conflictes existents i de l'execució de la voluntat reial. L'amenaça militar francesa contra el Rosselló, les lluites de bàndols nobiliaris, la reforma dels ordes religiosos, el xoc entre el Sant Ofici de la Inquisició i els ministres reials, la mort del príncep Joan i les seves exèquies (1497) o la tensió permanent amb la Diputació del General, són els temes més destacats, més enllà dels de caràcter més personal i patrimonial.

A banda del registre de cartes del lloctinent, el volum incorpora en els folis XVIII a XXII, sota la rúbrica 'Lucidari' la còpia d'un seguit de textos, profecies polítiques en català i llatí, algunes recuperades durant la segona meitat del segle XV, altres de nova creació, referides sobretot al comte-rei Ferran II. Són conegudes i altament valorades per la historiografia, com a molt rellevants en la consolidació de la imatge del monarca com a protagonista de les profecies apocalíptiques dels Darrers temps. La seva presència al volum és un nou argument a favor de la identificació del nucli d'oficials de la Corona com a autors i/o difusors d'aquells textos.

Finalment, el volum intercala també dues butlles de 1496 i 1497 atorgades pel papa Borja Alexandre VI a favor del lloctinent Joan d'Aragó, alguns textos jurídics en llatí (com ara, de Tomàs Mieres) i, finalment, comptes de despeses de proveïment i judicials del mateix comte.

Un lloctinent de sang reial
Joan d'Aragó (Benavarri, 1457 - Montsó, 1528) va ser fill natural del comte de Ribagorça i duc de Vilafermosa, Alfons d'Aragó, i de Maria Jonquers, d'Olot. Amb el títol de Joan II va heretar el comtat (1485-1512) i també va ser castellà d'Amposta i primer duc de Luna. Va formar part del nucli d'estudis del futur Ferran II, que era oncle seu i li portava cinc anys d'edat: el comte-rei el va tenir sempre en una alta consideració i li va oferir una carrera política notable: després de la seva llarga lloctinència a Catalunya va succeir el Gran Capità en el virregnat de Nàpols (1507-1509). En la seva condició de castellà d'Amposta va ser extret diputat de la Generalitat el 1512, càrrec al qual va haver de renunciar per exercir com a lloctinent general de la Corona catalanoaragonesa. Mort durant les Corts de Montsó de 1528, és avui enterrat al monestir de Montserrat, al sepulcre renaixentista de marbre que ell mateix es va fer esculpir i portar de Nàpols.

La seva lloctinència a Catalunya va coincidir amb anys de gairebé total absència de Ferran II al Principat, així que la responsabilitat del govern li'n va recaure al damunt. És per això que el volum que ha ingressat a l'Arxiu Nacional té un doble valor: el de la seva naturalesa documental, tan poc habitual, i el de la rica informació de primera mà sobre l'organització i els fets del govern reial del Principat que hi conté.

Arxiu Nacional de Catalunya

Podeu llegir l'article original en el següent enllaç: https://anc.gencat.cat/ca/detall/noticia/Nova-Noticia-01662